

Acadèmia Coquard, rigor i humanisme

De vegades sembla que a la ciutat de Girona tot s'ha explicat. Malgrat això, sorgeixen històries que descobreixen èpoques interessants. L'Acadèmia Coquard forma part d'un temps força oblidat i que, això no obstant, va influir a bona part d'una generació.

Text > JORDI ARBONÈS, NIF

L'acadèmia estava situada a l'edifici que fa cantonada entre el carrer Nou del Teatre i el carrer de l'Auriga. Ens hem de situar en la postguerra, quan el franquisme va depurar o inhabilitar Santiago Coquard per fer de mestre a les escoles del règim. Era

un temps de repressió i cap possible republicà no se'n salvava. Llavors va ser quan va crear l'acadèmia privada. Era en la Girona sumida en el profund silenci que dictaven els vencedors i l'inevitable adoctrinament feixista que es desplegava a les escoles. En aquest ermàs van sorgir figures com Santiago

Coquard o Josep Mascort, de l'acadèmia de la Pera, que als seus locals van sobresaltar el *mainstream* oficial, una vida militaritzada sota la inclement i crua urpa del clero: les relacions de la població, les dictaminava l'església.

A l'acadèmia, la mainada hi va aprendre el rigor (s'havia d'anar per feina) i també l'humanisme, que amb prou feines es feia vistent. Nois i noies estaven més o menys junts. La canyella d'una cama entrevista d'una noia a qui havia caigut una mica el mitjó feia trempar un munt d'adolescents. La sexualitat reprimida. Prohibida. La vida morta. Hi havia tallades de llum i situacions habituals de contravent. Llums de gas. A la vora hi havia el Cinema Modern. El millor lloc on anar, a banda de jugar a pilota els dissabtes. Les pel·lícules *de l'oeste* i de pirates eren un dels millors entreteniments per a la mainada. L'educació havia de preparar els alumnes per estar amatents amb vista a la vida futura; gràcies a una educació estricta i laica (*avant la lettre*) es podien convertir en bons estudiants, passar exàmens i, sobretot, esdevenir bones persones. Hi havia disciplina i també exigència (cada alumne recorda una visió diferent de la duresa dels mestres). Totes aquestes qüestions van afavorir que, al cap de poc, l'acadèmia es convertís en un lloc al qual molts pares volien portar els fills (molts de fora de Girona). Era una època molt fosca i entrebancada en la qual, de seguida, l'acadèmia va fer palesa una de les poques maneres que hi havia de sortir de la foscor: tenir una bona educació. Es

>> Santiago Coquard de jove.

(Font: ARXIU DE LA FAMÍLIA COQUARD)

>> Els fills de Santiago Coquard, Lluís i Santiago, amb l'antic alumne Josep Rafart, al mig, davant on hi havia l'acadèmia. (Autoria: CLAUDI VALENTI)

>> Santiago Coquard, un dels fills del mestre. (Autoria: CLAUDI VALENTI)

va fer popular. Així, l'home al qual s'havia marginat, gràcies a la seva empena i al seu enginy, es va convertir en un personatge no solament acceptat, sinó celebrat per les elits gironines. Havia capgirat el marcador. Coquard havia remuntat dues qüestions: la primera, deslliurar-se de l'estigma de marginat per haver estat protorepublicà i, la segona, oferir una eina valuosa, la cultura, a la mainada d'una classe social que encara no existia, la classe mitjana. La cultura entesa des d'un punt de vista ampli en època de dictadura era un anatema. La cultura llavors implicava estudiar i complir un pacte no escrit; aprendre representava ordre. L'acadèmia va funcionar durant quaranta-cinc anys, i va tancar el 1983. Es va convertir en un referent; haver-hi estudiat representava haver obtingut un plus vivencial. Fins i tot els militars vencedors, els que havien atacat Coquard, van acabar portant-hi els fills. Una altra victòria del pedagog.

La Girona inquieta i progressista havia mort. L'exili, la presó i el detonant de l'afusellament de Carles Rahola havien estat fets inevitables. L'ordre i la llei. Es matava la intel·ligència. El futur que oferien els vencedors era tètric, sinistre i culpabilitzador. Definia un temps ple de venjança i rancúnia. El clero ho explicava i, com voltors, dominaven la vida. La persecució i la mort van durar durant molts anys. La figura de Coquard ens parla d'un resistent, d'algú que entenia la vida com una successió de passos (de vegades ínfims) abans d'arribar a un objectiu: l'institut i la universitat. Era una persona que sabia que el poder, a banda de qui manés, estava en la gent i el coneixement. Per això va crear una illa enmig d'un mar

putrefacte de normes i prohibicions, i així hi va aportar un raig de llum gràcies a l'ensenyament. Una mainada ben ensenyada podia crear un món millor. Era més humanista que ideòleg.

Generació òrfena de mestres

Santiago Coquard, el senyor Coquard (1917-2002), va deixar la carrera de dret per culpa de la guerra. Enric Mirambell, cronista de la ciutat, en diu: «Durant moltes dècades, per als pares que tenien fills en edat escolar era el professor competent, prestigiós, eficient i a qui podien confiar la formació intel·lectual i humana dels seus fills». Alguns amics seus, com el geògraf empordanès Miquel Santaló, conseller primer de la Generalitat, es van exiliar. Coquard va explicar a la REVISTA DE GIRONA: «A poc a poc anem recuperant la nostra gent i la memòria històrica. Anem nuant la continuïtat del temps amb la descoberta de personalitats que foren fita i senyera no fa pas gaire temps. I això, amb sorpresa de molts i amb vella recordança cada vegada menys. Una anella més que va cloent la generació dita "òrfena de mestres". Un estrall més de postguerra. Però sempre és saludable esborrar la impressió de partir de zero o del no-res, donar la mà a la generació que ens precedeix i que ha romàs desconeguda. Recuperar-la d'un oblit brutal. L'horror del buit no el cura la melangia del record». Coquard va crear l'Institut Escola Guimerà a Salt el 1969, va fundar el Cercle Artístic, va ser membre de la Cambra de Comerç i també va presidir la Secció Econòmica del Sindicat d'Ensenyament. Sempre va ser un activista, algú que va estar a prop de la cultura.

La guerra va escapar-li relacions, com amb Josep M. Corredor o Santiago Sobrequés, i la postguerra va ser sinistra i un territori en el qual no hi havia perdó. La por havia guanyat. El republicanisme s'havia de guardar al rebost.

Però el pas del temps va anar a favor seu. La dictadura, els militars i el clero van dominar la vida social gironina durant molts anys. Tota societat està condicionada pel seu passat. El relleix del passat la fa millor o pitjor. No n'hi ha cap de perfecta, totes són el fruit de personatges nefastos i, també, gràcies a Déu, de gent com Santiago Coquard, que va formar milers de joves en la seva acadèmia durant una de les pitjors èpoques que ha viscut aquest país.

Santiago Coquard descriu la seva tasca dient: «Heus ací la vàlua del testimoni vivent dels deixebles. L'ur veu és el clam de les veus, massa temps mudes i apagades, de llurs mestres. El pas del testimoni d'una a altra mà segella la pau necessària entre les generacions que trenca la cruessa de la guerra». La vida assumida i també l'escollida, com les defineix ell mateix: «El testimoni dels que resten vius, obra humana de llurs mestres, és una necessitat i un deure. Supera la lectura de la millor edició de les obres escrites que d'ells servem. Mai no ens poden donar el batec del pols, quan anem a la "recerca del temps perdut"». Advoca a favor de tots els mestres, no els seus ni els de la seva època, sinó que defensa els mestres que ensenyen la mainada a ser persones.

I encara una frase que impressiona: «L'horror del buit no el cura la melangia del record». El senyor Coquard, un mestre.